

Foranderlige Landskaber - integration af natur og kultur

Af geolog Per S. Sundberg, *GeologiskNyt*

Den 10 september udkom en bog fra det åbne forskningscenter *Foranderlige Landskaber* (Center for Strategiske Studier i Kulturmiljø, Natur og Landskabshistorie). I bogen fremlægges resultaterne af centrets arbejde med anvendelsesorienteret landskabsforskning.

Det åbne forskningscenter *Foranderlige Landskaber* består af fem projekter og en række fælles undersøgelsesområder, hvor man har valgt at skabe fem tværfaglige grupper med aktiviteter på tværs af de fem projekter. Hver gruppe har fået et kapitel i bogen, hvori de fremlægger resultaterne af deres arbejde.

Naturen i et kulturlandskab

I *Naturen i et kulturlandskab* beskæftiger man sig med, hvor naturen kommer fra; om der stadig findes oprindelig natur, eller om al natur er resultat af menneskelig påvirkning.

En ny metode, der kan benyttes i den forvaltningsmæssige værdisætning af naturarealer, præsenteres?????

I dag er der til identifikation af særligt værdifulde naturtyper samt disses tilstand ingen anerkendte eller standardiserede metoder. Den nye metode bygger på en identifikation og definition af to areal typer: naturarealer og landbrugsarealer.

Som basismateriale bruges 1200 indsamlede og tilfældigt udvalgte plantelister, der ordnes arealtypemæssigt og indplaceres i et xy-koordinatsystem efter næringsrigdom og fugtighed. Ud fra den fremkomne fordeling kan man beregne en sandsynlighed for, at et prøvefelt vurderet ud fra dets artssammensætning vil tilhøre typen af naturarealer.

Integreret kystzoneforvaltning

I næste kapitel argumenteres der for, at *Integreret kystzoneforvaltning* er vejen frem, hvis der skal skabes en bæredygtig udvikling i samspil mellem alle kystens aktører og med respekt for de naturgivne processer. Som et eksempel på dette nævnes inddragelsen af lokale brugere i den lokale forvaltning. Her nævnes muligheden for brug af frivillige ordninger, hvor lokale brugere får ansvar for at udvikle et regelsæt med et bestemt overordnet mål. Fx viser en undersøgelse, at anvendelsen af frivillige

ordninger til koordinering af vandfuglejagt ikke blot har forbedret jagten, men bl.a. også øget den lokale accept af jagten og højnet jægerens moral.

I kapitlet anføres, at indførelse af integreret kystzoneforvaltning vil indebære en omlægning af dansk forvaltningskultur, og at der bør gennemføres et tværamtsligt forsøgsprojekt.

Kulturhistoriske interesser

I kapitlet *Kulturhistoriske værdier i det fremtidige landskab* fremlægges "ideer til nye planlægningsværktøjer, som integrerer kulturhistorisk viden i beslutningsgrundlaget for anvendelsen af det fremtidige landskab".

Baseret på viden og data fra forhistorisk tid, bebyggelsesmæssige analyser samt ændringer i arealanvendelsen gives eksempler på, hvordan denne viden kan bruges i en planlægningsmæssig sammenhæng.

Fx kan anvendelsen af kort fra 1790 med udbytte danne grundlag for arbejdet med at kortlægge arealer med henblik på hhv. naturbeskyttelse og naturgenopretning. Kortene viser detaljeret udbredelsen af vådområder. Sammenlignes disse kort med den nutidige udpegnings og registrering af beskyttelsesområder, viser det sig, at næsten 40 % af de oprindelige vådområder er uden prioriteringer i dag. Kapitlet slutter med en række anbefalinger til arbejdet med naturforvaltning, men lægger også op til en revurdering af forvaltningen af de kulturhistoriske interesser i landskabet.

Den gode jord og arealanvendelse

I *Den gode jord* vises, at jordens bonitet er et resultat af naturgivne forudsætninger såvel som gødsning og jordbearbejdning. Man gennemgår bonitetsbegrebet og den historiske udvikling i taksering af jorden.

Et nyt begreb og analyseredskab præsenteres: bonitetsdifference. Bonitetsdifference er en skelnen mellem naturbetinget og kulturbetinget bonitet og kan anvendes til analyse af den historiske udvikling i bebyggelsesmønstre og landskab. Ved at finde forskellen mellem boniteten fra den i 1844 landsdækkende taksering og den naturbetingede bonitet (vha. geologiske jordartskort) kan man påvise, om der fx har været stor menneskelig påvirkning.

I bogens sidste kapitel, *Bæredygtig arealanvendelse*, diskuteres bæredygtighedsbegrebet og hvordan den kulturelle dimension bliver en del af bæredygtig arealforvaltning. I kapitlet skildres på fem forskellige felter de sidste 50 års udvikling – dette for at kunne konstatere, om der i nutiden kan være problemer med en kulturel dimension af bæredygtighedsbegrebet. Således ses på udviklingen af landbrugen størrelse, arealudnyttelsen samt mennesker i landskabet, herunder befolkningstal og husstandsstruktur. Og så kommer man ind på forvaltningen; nemlig forvaltningen i det åbne land og den bæredygtige forvaltning af landskabets kulturarv. Under det sidste tema nævnes bl.a., at det er vigtigt at befolkningen, markejerene samt brugerne af landskabet medvirker i formidlingen og bevarelsen af det fysiske kulturmiljø.

En flot bog med nye tanker

Bogens indhold bærer noget præg af, at den er et resultat af fem gruppers individuelle arbejde. Man sporer, at grupperne har grebet arbejdet forskelligt an, hvilket også afspejler sig i den tekstlige og grafiske fremstilling. Således er nogle kapitler lettere at læse og forstå end andre.

Men samtidig afspejler det jo også en bredde i landskabsforskningen, som tydeligvis har kastet mange nye tanker, ideer og metoder af sig.

Overordnet er bogen meget interessant læsning, da den kobler mange forskellige fag og viser nye måder at benytte viden på. Og så skal det heller ikke glemmes, at det er en meget flot bog med et væld af illustrationer og billeder i farver. Den er absolut et bekendtskab værd.

Foranderlige Landskaber er på 183 sider i stort format og koster kr. 275,00. Red. af Per Grau Møller, Rasmus Ejrnæs, Andreas Höll, Lars Krogh og Jesper Madsen. Udgivet af Odense Universitetsforlag, ISBN 87-7838-670-5.